

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ФЕДЕРАЦІЯ ХОРТИНГУ

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ХОРТИНГУ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 11

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ФЕДЕРАЦІЯ БОЙОВОГО ХОРТИНГУ УКРАЇНИ

ISSN 2410-5317

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ХОРТИНГУ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Засновано в 2014 р.

Випуск 11

Київ
Видавець Паливода А. В.
2019

УДК 37.02 : 796.85 (08)

ББК 74.202 : 75.715

Т 33

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту проблем виховання НАПН України
(протокол № 7 від 27 червня 2019 р.)*

**Збірник наукових праць входить до Переліку наукових фахових видань України,
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт
на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата педагогічних наук
(наказ МОН України від 07 жовтня 2015 р. № 1021)**

Редакційна колегія:

- Бех І. Д. – дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор
(головний редактор)
- Канішевська Л. В. – доктор педагогічних наук, професор (заступник головного редактора)
- Артюшенко А. О. – доктор педагогічних наук, професор
- Беленька Г. В. – доктор педагогічних наук, професор
- Болтівець С. І. – доктор психологічних наук, професор
- Діхтяренко З. М. – кандидат педагогічних наук, доцент, голова науково-методичної колегії
Національної федерації бойового хортингу України, майстер спорту
України з хортингу
- Єрмоменко Е. А. – кандидат педагогічних наук, Заслужений тренер України, Майстер
спорту України міжнародного класу, президент Національної федерації
бойового хортингу України, Заслужений працівник ФК і спорту України
- Зубалій М. Д. – кандидат педагогічних наук
- Коновець С. В. – доктор педагогічних наук, професор
- Круцевич Т. Ю. – доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор
- Литвиненко А. М. – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
- Петрочко Ж. В. – доктор педагогічних наук, професор
- Приступа Є. Н. – доктор педагогічних наук, професор
- Пустолякова Л. М. – кандидат педагогічних наук
- Тимошенко О. В. – доктор педагогічних наук, професор
- Тимчик М. В. – кандидат педагогічних наук, майстер спорту України з хортингу
- Федорченко Т. Є. – доктор педагогічних наук, професор
- Хатько А. В. – кандидат педагогічних наук, майстер спорту України з хортингу
- Чобітько М. Г. – доктор педагогічних наук, професор
- Півоварський Юліуш – почесний професор, PhD, ректор Вищої школи публічної і
індивідуальної безпеки „Апейрон“ (Польська Республіка)
- Порада Віктор – професор, доктор юридичних наук,
ректор Вищої школи в Карлових Варах (Чеська Республіка)
- Шортт Джеймс Джордж – президент Всесвітньої асоціації особистих охоронців (Ірландія)
- Кастлшортський
- Юрчак Войтех – професор, PhD, Академія збройних сил ген. М. Р. Штефаніка в
Ліптовському Мікулаші (Словацька Республіка)

Рецензенти:

- Волков Л. В. – доктор педагогічних наук, професор
- Єжова О. О. – доктор педагогічних наук, кандидат біологічних наук, професор
- Оржеховська В. М. – доктор педагогічних наук, професор
- Присяжнюк С. І. – доктор педагогічних наук, професор
- Сичов С. О. – доктор педагогічних наук, професор

Т 33 Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / [ред. кол.: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. :
Паливода А. В., 2019. – Вип. 11. – 279 с.

ISBN 978-966-437-427-6.

До збірника ввійшли наукові праці вітчизняних учених, аспірантів, тренерів з бойового хортингу. Автори спрямували свій науковий пошук на багатоаспектне висвітлення шляхів щодо реалізації сучасних підходів у теорії і методикі бойового хортингу.

ISBN 978-966-437-427-6

УДК 37.02 : 796.85 (08)

ББК 74.202 : 75.715

© ІПВ НАПН України

© НФБХУ

Пустолякова Лариса, Єрмоєнко Едуард <i>Бойовий хортинг у системі навчання фізичних вправ загального розвитку та спеціально-підготовчих вправ на заняттях з фізичного виховання у закладах вищої освіти</i>	Pustolyakova Larysa, Yeromenko Eduard <i>Combat horting in the system of training physical exercises of general development and special preparatory exercises in physical education classes in higher education institutions</i>	187
Єрмоєнко Едуард, Чмелюк Василь, Гришук Віктор, Бадьора Сергій <i>Методика викладання бойового хортингу для студентів та курсантів закладів вищої освіти правоохоронної спрямованості</i>	Yeromenko Eduard, Chmeliuk Vasyl, Gryshchuk Victor, Badyora Sergiy <i>Methods of teaching combat horting for students and cadets of higher education institutions of law enforcement</i>	196

РОЗДІЛ 5

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ; ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ; ПІДГОТОВКА СПОРТСМЕНІВ, СУДДІВ, ТРЕНЕРІВ ТА ЇХНЯ УЧАСТЬ У ЗМАГАННЯХ З БОЙОВОГО ХОРТИНГУ	POPULARIZATION OF HEALTHY LIFESTYLE; ORGANIZATION AND PERFORMANCE OF SPORTING EVENTS; PREPARATION AND PARTICIPATION OF SPORTSMEN, JUDGES AND COACHES IN COMBAT HORTING COMPETITIONS	220
Буток Олена, Єрмоєнко Едуард, Болтівець Сергій, Єрмоєнко Вероніка <i>Бойовий хортинг як засіб фізичної і психологічної підготовки та формування професійних якостей курсантів і працівників правоохоронних органів</i>	Butok Olena, Yeromenko Eduard, Boltivets Sergiy, Yeromenko Veronika <i>Combat horting as a means of physical and psychological training and formation of professional qualities of cadets and law enforcement officers</i>	220
Єрмоєнко Вероніка, Єрмоєнко Едуард <i>Медичне обслуговування спортивних змагань з бойового хортингу та медико-педагогічний контроль за станом здоров'я учасників</i>	Yeromenko Veronika, Yeromenko Eduard <i>Medical service of sports competitions in combat horting and medical and pedagogical control over the health of participants</i>	232
Єрмоєнко Едуард <i>Тренування спортсменів бойового хортингу на етапі підготовки до головних змагань</i>	Yeromenko Eduard <i>Training of combat horting athletes at the stage of preparation for the main competitions</i>	251
Єрмоєнко Едуард <i>Формування фізичної культури та цінностей здорового способу життя студентської молоді як передумова спортивних успіхів у бойовому хортингу</i>	Yeromenko Eduard <i>Formation of physical culture and values of a healthy life of student's youth as a precondition of sports successes in combat horting</i>	261
НАШІ АВТОРИ	OUR AUTHORS	275

УДК 614.2:616.31–057.87(043.3)

Єрмоєнко Вероніка
Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця, м. Київ
Єрмоєнко Едуард
Університет ДФС України, м. Ірпінь

МЕДИЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ З БОЙОВОГО ХОРТИНГУ ТА МЕДИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА СТАНОМ ЗДОРОВ'Я УЧАСНИКІВ

***Анотація.** У даній науковій статті викладені сучасні уявлення про спортивну медицину та фізичну реабілітацію в бойовому хортингу, процедуру медичного обслуговування спортивних змагань. Подано параметри впливу фізичного навантаження на організм, методи обстеження в спортивній медицині, обґрунтовано зв'язок функціонального стану з показниками здоров'я, розглянуто питання допуску спортсменів бойового хортингу до участі у змаганнях, до занять бойовим хортингом, у тому числі осіб з травмуваннями та граничними станами. Розглянуто передпатологічні і патологічні стани, спричинені нераціональними заняттями спортом, фактори ризику раптової травми під час змагальної діяльності, медико-біологічні засоби відновлення спортсменів бойового хортингу. Описано показання та протипоказання до призначення засобів фізичної реабілітації. Наведено клініко-фізіологічне обґрунтування та особливості медичного огляду спортсменів бойового хортингу, методи застосування лікувальної фізичної культури й інших засобів фізичної реабілітації в комплексному лікуванні спортсменів бойового хортингу після травмувань різноманітного профілю. Викладено матеріал щодо концепції і підходів до класифікації засобів і методів гігієни змагальної діяльності в бойовому хортингу, визначено цілі і завдання спортивної медицини в бойовому хортингу, як проводиться медичне обстеження спортсменів, методи лікарсько-педагогічного контролю під час змагань з бойового хортингу, медичного забезпечення змагань. Перевірено ефективність рекомендованої і впровадженої педагогічної системи залучення учнів гуртків бойового хортингу до ведення здорового способу життя через профілактику травм. Подано результати дослідження ефективності рекомендованих засобів і методів профілактики травм спортсменів бойового хортингу дитячо-юнацького віку для використання в педагогічній практиці керівників гуртків, вчителів фізичної культури, тренерів-викладачів для підвищення спортивної підготовленості учнів гуртків і спортивних секцій бойового хортингу позашкольних, загальноосвітніх та вищих навчальних закладів, а також учнів дитячо-юнацьких спортивних шкіл, які готуються до спортивних змагань з бойового хортингу.*

***Ключові слова:** бойовий хортинг, медичне обслуговування, медико-педагогічний контроль, спортивні змагання, профілактика, організм людини, спортивна медицина, діти, юнаки, виховання, спорт, здібності, тренування, педагогічні умови, ціннісне ставлення до здоров'я, лікування, допуск до змагань.*

Актуальність наукового дослідження. Основна мета медичного забезпечення спортивних змагань з бойового хортингу – збереження здоров'я спортсменів, попередження травм і захворювань, створення найбільш сприятливих умов для досягнення високих результатів учасниками змагань. Медичне забезпечення здійснюється лікарсько-фізкультурної службою і територіальними лікувально-профілактичними закладами охорони здоров'я (фізкультурними диспансерами) за заявками Національної федерації бойового хортингу України, обласних, міських та районних федерацій, та інших організаторів змагань. Весь процес медичного забезпечення спортивних змагань з бойового хортингу можна умовно розділити на 3 етапи: попередній, основний і заключний [1; 2; 11; 22–29].

Попередній етап передбачає:

1. Ознайомлення з положенням про змагання з бойового хортингу і зокрема з регламентацією медичної допомоги. Надання медичної допомоги спортсмену бойового хортингу виконується тільки після дозволу рефері на хорті. У спортивних командах спортсменів-професіоналів медичне обслуговування здійснює штатний лікар команди, а спортсменам-любителям аматорського виду спорту – тільки офіційний лікар змагань.

Регламентация за віком при цьому дуже важлива, оскільки вона вказується у регламенті (положенні) про проведення змагань.

2. Складання плану медичного обслуговування проводиться виходячи з місця проведення, місць харчування і розміщення спортсменів.

3. Ознайомлення зі станом спортивної бази, в тому числі з наявністю, оснащенням медичного пункту (виходячи з санітарно-гігієнічних норм)

4. Визначення можливості і коштів евакуації постраждалих в обумовлені задалегідь лікувально-профілактичні установи.

5. Визначення та наявність до моменту змагань необхідного переліку діагностичної апаратури і засобів надання першої лікарської допомоги.

6. Визначення кількості медпунктів, їх місця, оснащення, конкретного медперсоналу на відповідних етапах, для надання необхідних заходів.

Основний період безпосереднього обслуговування змагань передбачає:

1. Участь у роботі мандатної комісії. Правильність допуску – оформлення заявки (відповідність віку і кваліфікації спортсмена). Допуск повинен бути оформлений не раніше як за 10–15 днів до початку змагань з бойового хортингу, напроти ПБ кожного учасника має бути підпис лікаря та печатка відповідної установи – лікарського диспансеру. При наявності сумнівів – додаткове медичне обстеження на предмет стану здоров'я на момент змагань. Термін придатності допуску (довідки) до 6 місяців, крім розділів «форма» та «показовий виступ».

2. Поточний санітарний контроль стану спортивної бази, де проводяться змагання з бойового хортингу, а також місць харчування і розміщення.

3. Спостереження з метою попередження захворювань, травм, перенапруг: опитування, вибірково обстеження, особливо при наявності скарг.

4. У правилах і положенні про змагання з бойового хортингу передбачається конкретний віковий склад учасників. Будь-які відхилення щодо цього пункту від положення і правил вимагають спеціального медичного дозволу на участь у змаганнях.

Цілі і завдання спортивної медицини бойового хортингу

Завдання медичного обслуговування спортсменів бойового хортингу:

регулярні спостереження за здоров'ям осіб, що займаються бойовим хортингом;

діагностика, лікування та попередження захворювань і травм у спортсменів бойового хортингу різних вікових груп;

досягнення оздоровчого ефекту бойового хортингу в осіб різного віку, статі та стану здоров'я;

визначення найбільш раціональних гігієнічних умов фізичного виховання спортсменів бойового хортингу, усунення негативного впливу на людину в процесі занять бойовим хортингом;

контроль за функціональним станом тих, хто займається бойовим хортингом у спортивних секціях і клубах;

вирішення питань харчування, відновлення фізичної працездатності і реабілітації спортсменів, які перенесли травми і захворювання.

Всі ці заходи здійснює спортивний лікар.

Основні форми, роботи в спортивній медицині бойового хортингу:

лікарське обстеження осіб, хто займається бойовим хортингом;

лікарсько-педагогічний контроль провідних спортсменів;

оздоровчі, лікувальні і профілактичні заходи;

санітарно-гігієнічний нагляд за умовами проведення занять і змагань з бойового хортингу;

медичне забезпечення спортивних змагань різного рівня;

попередження спортивного травматизму;

лікарсько-спортивні консультації;

санітарно-просвітня робота серед спортсменів і популяризація бойового хортингу серед населення.

Методи проведення медичного обстеження спортсменів бойового хортингу

Лікарські обстеження осіб, що займаються бойовим хортингом, діляться на первинні – коли лікар вирішує питання про допуск до занять бойовим хортингом; повторні – визначають вплив занять бойовим хортингом на стан організму спортсмена; додаткові – для вирішення питання про допуск спортсмена до тренувань і змагань після перенесених захворювань, травм та інше [3; 4; 6]. При первинному обстеженні лікар проводить ряд інструментальних досліджень спортсмена бойового хортингу, його тестування і вирішує після цього питання про допуск до занять бойовим хортингом. Повторно обстежують тих, хто вже займається бойовим хортингом. Лікар визначає функціональний стан спортсмена, його фізичний розвиток і дає висновок про вплив спортивних занять на стан здоров'я спортсмена бойового хортингу. Повторне обстеження зазвичай проводиться 1–2 рази на рік, у бойовому хортингу вищих досягнень – 2–4 рази. Додаткове лікарське обстеження дозволяє вирішити питання про допуск спортсмена до змагань, а також до тренувань після перенесених травм і захворювань, при перетренованості (перенапруженні) та інших функціональних порушеннях. Крім того, в бойовому хортингу додатковий огляд проводиться лікарем перед зважуванням і участю у змаганнях [5; 7; 15–21].

Поглиблене медичне обстеження (ПМО) спортсменів бойового хортингу проводиться 2–4 рази на рік для визначення стану здоров'я та фізичного розвитку спортсмена; функціонального стану спортсменів бойового хортингу, їх адаптації до фізичних навантажень; виявлення симптомів передпатології. Якщо виявляється перетренованість, лікар дає відповідні рекомендації, робить необхідні лікувальні призначення і визначає дату наступного візиту. Щоб вивести компетентний висновок за результатами обстеження, лікарю необхідні знання щодо таких показань, як тренуваність, фізична підготовленість спортсмена бойового хортингу тощо.

Вихідні передумови. Безпосередньо перед змаганнями в бойовому хортингу проводиться додатковий огляд і зважування до і після змагань. При захворюваннях, важких травмах, фізичному перенапруженні, слабкій підготовленості, відсутності, передбачених правилами, захисних пристосувань, різкому погіршенні погоди, лікар має право заборонити спортсмену бойового хортингу брати участь у змаганнях, зняти учасника або заборонити проведення змагань. Профілактика простудних захворювань та інфекційних захворювань здійснюється за рахунок постійного спостереження за учасниками, контролю стану параметрів навколишнього середовища, станом роздягалень, душових. На великих змаганнях з урахуванням епідеміологічної обстановки в країні проведення або країнах учасників проводиться контроль за наявністю вакцинації (щеплень), тобто наявністю у спортсмена бойового хортингу документа – сертифіката [8; 10].

Контроль харчування, санітарного стану місць зберігання, приготування, видачі продуктів, їх підбору, калорійності. Меню і режим харчування встановлюється на основі розроблених для спортсменів бойового хортингу норм збалансованого харчування з урахуванням виду спорту, пори року. Регулярно повинна проводитися санобробки місць змагань, лікарський огляд обслуговуючого персоналу, бажано безпосередньо перед змаганнями на предмет виключення шкірно-інфекційних захворювань і бацілоперенесення. Необхідна регулярна перевірка стану місць змагань з бойового хортингу, інвентарю та обладнання, огорож та захисних пристосувань, приміщень для відпочинку, наявність теплої душі. Слід заздалегідь ознайомити учасників з найбільш небезпечними місцями змагань, провести інструктаж з техніки безпеки під час змагань з бойового хортингу [8; 30–34].

У місцях змагань і розміщення спортсменів організуються столи для обслуговування спортсменів бойового хортингу лікарем, постійні або тимчасові медпункти з черговим медперсоналом, засобами першої допомоги, необхідним транспортом. Повинна бути організований чіткий зв'язок з найближчими територіальними лікувально-профілактичними установами, де може резервуватися певна кількість ліжок. На міжнародних змаганнях крім цього можуть організуватися спеціальні поліклініки з відділеннями функціональної діагностики та реабілітаційними відділеннями. Інформацію про всі випадки госпіталізації доводять до відома головного лікаря змагань, який доповідає узагальнені дані щодо надання медичної допомоги головному судді змагань з бойового хортингу [10–14].

Мета дослідження – визначення, наукове обґрунтування і систематизація засобів і форм медичного обслуговування спортивних змагань з бойового хортингу, розробка комплексу організаційно-профілактичних заходів запобігання основним травмуванням у дітей та молоді, які займаються бойовим хортингом, із застосуванням загальнодоступних медичних засобів реабілітації, препаратів та засобів гігієни.

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше визначено основні засоби і форми медичного обслуговування спортивних змагань з бойового хортингу – національного виду спорту України.

Виклад основного тексту та результатів дослідження. Спортивне змагання з бойового хортингу – змагання серед спортсменів або команд спортсменів з різних видів програми (спортивних дисциплінах) з метою виявлення кращого учасника змагання, яке проводиться за затвердженим його організатором положенням (регламентом). Всі основні питання, пов'язані з організацією і наданням медичної допомоги спортсменам бойового хортингу під час змагань регулюються наказами Міністерства охорони здоров'я України, яке ввело в дію Порядок надання медичної допомоги під час проведення фізкультурних і спортивних заходів. Дані накази визначають, що надання первинної медико-санітарної допомоги, спеціалізованої медичної допомоги здійснюється під час проведення спортивних заходів (спортивних змагань, навчально-тренувальних заходів), занять фізичною культурою і спортом (у тому числі і масовим спортом). Надання первинної медико-санітарної допомоги та спеціалізованої медичної допомоги здійснюється відповідно до встановлених стандартів медичної допомоги в медичних організаціях, в тому числі в лікарсько-фізкультурних диспансерах, центрах лікувальної фізичної культури та спортивної медицини [9].

Медична допомога при проведенні спортивних змагань з бойового хортингу включає надання швидкої та первинної медико-санітарної допомоги учасникам змагань: спортсменам, фахівцям, що працюють зі спортсменами, організаторам змагань, глядачам, персоналу спортивних споруд. При проведенні змагань з бойового хортингу міжнародного і національного рівнів також враховуються діючі міжнародні норми щодо забезпечення спортивних змагань.

Надання медичної допомоги спортсменам – учасникам змагань проводиться з метою збереження здоров'я та попередження травматизму силами медичного пункту, об'єкта спорту, що здійснює свою діяльність також відповідно до розпоряджень Міністерства охорони здоров'я України.

Організатори спортивних змагань з бойового хортингу при їх проведенні передбачають вирішення наступних питань:

- допуск до змагань спортсменів – учасників змагань з бойового хортингу;
- оцінка місць проведення змагання і тренувань;
- порядок задіяння і координації медичних організацій, що беруть участь у наданні первинної медико-санітарної та спеціалізованої медичної допомоги учасникам змагань з бойового хортингу;
- забезпечення першої та швидкої медичної допомоги;
- визначення місць і шляхів медичної евакуації;
- ознайомлення медичного персоналу і представників команд (спортсменів) з організацією надання медичної допомоги;
- ведення медичних і статистичних форм обліку та звітності щодо захворюваності та травматизму учасників змагань;
- підготовка підсумкового статистичного звіту про всі випадки захворюваності та травматизму учасників змагань.

Надання швидкої медичної допомоги спортсменам при проведенні змагань з бойового хортингу здійснюється силами виїзної бригади швидкої медичної допомоги. Для екстреної евакуації спортсмена забезпечується безперешкодний доступ медичних працівників до місця виступу спортсменів.

При проведенні спортивних змагань з бойового хортингу за участю спортсменів з обмеженими можливостями здоров'я передбачаються відповідні умови для надання медичної допомоги зазначеним категоріям.

Надання медичної допомоги при проведенні спортивних змагань включає етапи: попередній, безпосереднього медичного забезпечення змагань та заключний.

На попередньому етапі створюється медичний комітет (лікар, лікарська бригада) змагань з метою допуску спортсменів до змагань з бойового хортингу, оцінки готовності спортивних споруд, організації медичної допомоги під час проведення спортивних змагань. Медичний персонал змагань має чіткі відмітні знаки на одязі. На попередньому етапі визначаються: шляхи евакуації постраждалих спортсменів бойового хортингу з місць проведення змагань в медичний пункт об'єкта спорту, кількість і вид санітарного транспорту, відпрацьовується взаємодія з виїзними бригадами швидкої медичної допомоги з евакуації постраждалих у медичну організацію, а також дії у випадках виникнення надзвичайних ситуацій. До початку проведення змагань головним лікарем змагань надається інформація спортсменам бойового хортингу, представникам команд і офіційних осіб про виникнення умов, що перешкоджають проведенню змагань (неможливість організувати евакуацію в медичну організацію, неможливість надання ефективної медичної допомоги в медпункті об'єкта спорту). Головний лікар змагань може рекомендувати головному судді змагань скасування або перенесення змагань.

На етапі безпосереднього медичного забезпечення змагань з бойового хортингу визначається допуск спортсменів до змагань і за медичними показаннями спортсменам надається медична допомога. Допуск спортсмена до змагань здійснює лікар, медичний комітет (лікарська бригада) змагань, до складу якого входить головний лікар змагань. Лікарі, які беруть участь у роботі медичного комітету, перевіряють надані спортсменами (представниками команд) медичні висновки щодо допуску до участі у змаганнях, визначають відповідність віку спортсмена бойового хортингу положенню про змагання. Спортсмени не допускаються до участі в змаганнях у випадках відсутності медичного висновку або якщо заявка про участь у змаганні з бойового хортингу містить неповну інформацію.

Підставою для допуску спортсмена бойового хортингу до спортивних змагань за медичними висновками є заявка з відміткою «Допущений» навпроти кожного прізвища спортсмена з підписом лікаря фізкультурного диспансеру або лікаря зі спортивної медицини та завіреною особистою печаткою.

Спортсмен бойового хортингу допускається до змагань при наявності у заявці підпису з розшифровкою ПІБ лікаря в кінці заявки, завіреної печаткою медичної організації, що має ліцензію на здійснення медичної діяльності, перелік робіт і послуг які включає фізкультурний диспансер (можлива медична довідка про допуск до змагань, підписана лікарем диспансеру або лікарем зі спортивної медицини та завірена печаткою медичної організації, що відповідає зазначеним вище вимогам).

Надання медичної допомоги в разі виникнення травм у спортсменів під час проведення спортивних змагань з бойового хортингу проводиться медичним персоналом змагань в місці отримання травми. У разі якщо обсяг наданої медичної допомоги є недостатнім або при відсутності відповідного ефекту при проведенні медичних заходів постраждалого доставляють в найближчий медичний пункт, лікарню. При необхідності потерпілий транспортується бригадою швидкої допомоги в медичну організацію для надання йому спеціалізованої медичної допомоги. Всі випадки надання медичної допомоги під час проведення спортивних змагань реєструються в первинній медичній документації: в журналі реєстрації медичної допомоги, яка надається під час проведення змагань з бойового хортингу; в повідомленні про спортивну травму.

В усіх випадках надання медичної допомоги спортсменам, інформація доводиться до головного лікаря змагань, про випадки госпіталізації спортсменів інформація надходить негайно. Всі скарги на надання медичної допомоги під час проведення спортивних змагань з бойового хортингу подаються в письмовій формі головному лікарю змагань.

На заключному етапі надання медичної допомоги під час проведення спортивних змагань з бойового хортингу головним лікарем змагань складається звіт, який направляється головному судді змагань, в орган виконавчої влади в сфері охорони здоров'я, у лікарсько-фізкультурний диспансер області. Звіт містить такі відомості: кількість учасників змагань з

бойового хортингу, характеристика умов та місць проведення змагань, число звернень за медичною допомогою, число госпіталізованих, причини госпіталізації, види наданої медичної допомоги, результати.

При розрахунку кількості медичних працівників, що беруть участь в медичному забезпеченні змагань з бойового хортингу, рекомендується враховувати:

- кількість місць тренувань і змагань;
- кількість глядацьких місць;
- статистику звернень до лікаря під час проведення попередніх аналогічних змагань з бойового хортингу.

Лікар змагань при проведенні змагань з бойового хортингу здійснює свою діяльність відповідно до наказів Міністерства охорони здоров'я України. Головний лікар змагань підпорядковується головному судді змагань з бойового хортингу і здійснює такі функції:

організовує надання медичної допомоги під час проведення спортивних змагань з бойового хортингу;

визначає кількість медичного персоналу змагань, графік його роботи на спортивних об'єктах під час проведення тренувань та змагань;

визначає перелік медичних організацій, що беруть участь у наданні медичної допомоги під час проведення спортивних змагань з бойового хортингу;

визначає необхідну кількість і склад бригад швидкої медичної допомоги, порядок їх роботи;

здійснює керівництво діяльністю медичного персоналу змагань;

здійснює оцінку санітарно-гігієнічного стану місць проведення змагань і тренувань;

здійснює організацію роботи медичних приміщень і їх матеріально-технічне та медикаментозне забезпечення;

здійснює організацію робіт щодо збирання та вивезення медичних відходів відповідно до санітарних норм і правил;

надає інформацію щодо організації надання медичної допомоги під час проведення спортивних змагань з бойового хортингу спортсменам, представникам команд;

розглядає скарги щодо надання медичної допомоги під час проведення спортивних змагань з бойового хортингу;

рекомендує головному судді змагань у разі загрози життю і здоров'ю спортсменів скасувати або перенести змагання;

усуває за медичними показаннями спортсмена бойового хортингу від участі в змаганні за рішенням медичного комітету (лікарської бригади);

організовує ведення облікової та звітної документації, надання звітів про надання медичної допомоги під час проведення спортивних змагань з бойового хортингу, направляє їх головному судді змагань, в територіальний орган управління охороною здоров'я, в обласний лікарсько-фізкультурний диспансер.

Розташування місць надання медичної допомоги

Медична допомога повинна надаватися у всіх офіційних місцях, пов'язаних з проведенням змагань з бойового хортингу, і бути доступною всім акредитованим, включаючи медичних працівників команди. У підготовчому періоді для якісного забезпечення змагань необхідно обстеження місць проведення змагань. Головний лікар змагань організовує вивчення технічного і санітарно-гігієнічного стану місць проведення змагань з бойового хортингу, відповідність профілю і технології хортів, відповідність їх правилам змагань з виду спорту бойового хортингу і положенню про змагання. Особлива увага звертається на безпеку для спортсменів. Цей розділ роботи закінчується підписанням акту або відповідного розділу в акті про приймання і готовності до експлуатації місця проведення змагань. Один примірник акту залишається у головного лікаря змагань. Головним медичним закладом змагань є багатопрофільний лікувально-профілактичний заклад, що має амбулаторну службу, стаціонар та діагностичний комплекс.

Місця розміщення спортсменів

Медичне забезпечення повинно здійснюватися у всіх офіційних місцях розміщення спортсменів протягом дня і у вечірні години акредитованим медичним персоналом

відповідно до розкладу змагань з бойового хортингу. Кожна команда, що має медичних працівників, повинна мати окрему кімнату для медичного обслуговування в тому місці, де ця команда розміщується.

Медичний пункт спортивних об'єктів повинен бути оснащений медикаментами, перев'язувальних матеріалом, інструментами, обладнанням, інвентарем для надання швидкої та невідкладної, а також спеціалізованої медичної допомоги відповідно до вимог Міністерства охорони здоров'я України. Лікарі, середній медичний персонал, молодший медичний персонал і технічний персонал повинні мати досвід роботи з дефібрилятором (ручним або автоматичним). У медичному пункті повинні знаходитися: укладання та обладнання для надання невідкладної допомоги при травмах, у тому числі теплових і холодних, серцево-судинної недостатності, колапсах, гіпонатріємії, алергічних реакціях, таких як анафілактичний шок, загострення астми, діабетичних інсулінових реакціях, захворюваннях очей і ЛОР-органів; ВІЛ-укладка; перев'язувальний стіл; столик інструментальний; кушетка медична; шафа сушильно-стерилізаційна; шафа для медикаментів; лампа бактерицидна; штатив для крапельниці; фізіотерапевтична апаратура (бажано багатофункціональні апарати); масажний стіл; носилки м'які; носилки складні; каталка. Наявність холодної і гарячої води, аварійного освітлення, туалету, телефону – обов'язкова вимога для медичних пунктів на спортивних об'єктах [7; 8].

У медичному пункті повинні знаходитися план дій персоналу в надзвичайних ситуаціях (пожежа, аварії, терористичні акти), список телефонів – відповідального чергового зі швидкої медичної допомоги та його помічника, приймальних відділень стаціонарів, визначених для лікування учасників та офіційних осіб змагань, прилеглих травматологічних пунктів, підрозділів служби спортивної медицини, рятувальних служб.

Медичні співробітники повинні бути на місці проведення змагань з бойового хортингу за півгодини до початку змагання і залишатися до закінчення змагання. В зони, що знаходяться під контролем медиків, входять: зона розминки спортсменів бойового хортингу, зона збору спортсменів перед початком змагань (поруч з кімнатою збору), зона надання невідкладної та спеціалізованої допомоги (машина швидкої допомоги повинна розташовуватися поруч) і зона, в якій проводиться безпосередньо медичне обслуговування.

Під час змагань на природі у кожному місці для змагань повинні бути організовані невеликі медичні пункти, які можуть розташовуватися в наметі, трейлері або спеціально відведеному місці. Повинно бути виділено місце для надання термінової допомоги при невеликих, але гострих ситуаціях. Необхідний телефон або рація для виклику консультантів або машини швидкої допомоги для евакуації. Для кожної команди повинно бути надано місце для надання медичної допомоги або забезпечений доступ до головного центру надання допомоги.

Розминочна зона – може бути однією з тренувальних зон, яка повинна бути укомплектована і обладнана для надання медичної допомоги. Повинні бути забезпечені окремі робочі місця для всіх національних та обласних команд та їх медичного персоналу. Необхідна достатня кількість туалетів, води і прохолодних напоїв.

Місце надання медичної допомоги перед змаганням – це невелика зона поруч з кімнатою збору спортсменів перед виходом у спортивний зал для надання медичної допомоги в останню хвилину перед змаганням і для масажу. Під час змагання з бойового хортингу ця зона може мати велику важливість і зажадати більшу кількість співробітників у залежності від планування спортивної споруди і доступу до інших місць, у яких спортсмени бойового хортингу можуть отримати допомогу.

Зона надання невідкладної допомоги – це місце проведення невідкладної допомоги, яке повинно бути розташоване поруч з хортом (зі спортивним майданчиком), якщо основна зона надання медичної допомоги розташована на віддаленій відстані від безпосереднього місця проведення змагань. Для термінової евакуації спортсмена повинен бути забезпечений вільний доступ до місця виступу спортсменів бойового хортингу. Персонал повинен включати лікаря невідкладної допомоги, лікаря зі спортивної медицини, травматолога, масажиста, медичну сестру. Бригади інтенсивної терапії повинні бути підготовлені до оцінки і надання допомоги в разі травмування тулуба та кінцівок, голови, зупинки або

поганої роботи серця, теплового удару з-за перенапруження, гіпонатріємії, інсулінового шоку, нападу астми і алергічної анафілаксії або анафілаксії у результаті участі в змаганні з бойового хортингу [5; 6].

Основний інвентар для термінової обробки травм, боротьби з температурним стресом, зневодненням, порушенням серцевої діяльності, електролітними порушеннями і гіпоглікемічним станом повинен бути в наявності. Має бути забезпечений зв'язок зі службою швидкої допомоги і основним медичним центром. У зв'язку з необхідністю проведення великої кількості лікувально-діагностичних і відновлювальних заходів медичного пункту для учасників змагань з бойового хортингу має складатися як мінімум з трьох кабінетів: кабінету лікаря, процедурної і масажної. Необхідно передбачити умови надання невідкладної допомоги інвалідам на візках та іншим категоріям спортсменів з обмеженими можливостями.

Мобільні бригади невідкладної допомоги під час змагань з бойового хортингу

На великих змаганнях з бойового хортингу в спеціально відведених місцях повинні розташовуватися медичні бригади для надання невідкладної допомоги недалеко від хорту, щоб вони могли негайно підійти до травмованого спортсмена бойового хортингу. До складу бригади входять лікар і фельдшер, оснащені набором для надання невідкладної допомоги та засобами мобільного зв'язку. Розташування медичних бригад і організація негайного доступу повинні бути підготовлені заздалегідь разом з керівництвом спортивної споруди, змагання, технічним комітетом і службами безпеки. Обсяг послуг мобільних медичних груп включає визначення критичного стану, надання першої допомоги, надання допомоги при захворюваннях, пов'язаних з навколишнім середовищем, а також рішення медичних проблем, пов'язаних з продовженням участі в змаганнях з бойового хортингу.

Зняти спортсмена зі змагань з бойового хортингу за медичними показаннями має право тільки лікар змагань з обов'язковою доповіддю про причини зняття спортсмена зі змагань головному судді. При великому скупченні спортсменів різної кваліфікації необхідна наявність машини швидкої допомоги на кожен хорт. Машина швидкої допомоги повинна бути забезпечена мобільним зв'язком. Одна машина швидкої допомоги повинна чергувати біля спортивного залу, де проводяться змагання з бойового хортингу. В головний медичний центр звертаються учасники змагань з гострими травмами і захворюваннями, що виникли під час змагання [30–37]. Він розташовується на доступній відстані від місця проведення змагань. Медичні пункти на спортивних об'єктах повинні бути організовані окремо для спортсменів і глядачів. Крім того, медичні пункти для спортсменів розташовуються безпосередньо поблизу роздягалень, в зоні строгих обмежень, і служба безпеки об'єкта не допускає сторонніх у цю зону.

Медичний пункт в місцях проживання національних команд повинен розташовуватися в окремій кімнаті для медичного обслуговування в тому ж місці, де проживає команда. Ця кімната може бути виділена відповідно до прохання кожної національної, клубної команди з бойового хортингу. Медичні пункти в місцях проживання спортсменів бойового хортингу оснащуються необхідними медикаментами і обладнанням для надання амбулаторної допомоги, в тому числі і проведення реабілітаційних заходів.

Умови для надання першої допомоги і нескладного лікування в готелях і прес-центр повинні бути створені в кожному із зазначених місць. При необхідності можна використовувати за викликом медичний персонал готелю або направляти акредитованих лікарів в головний лікувальний центр змагань з бойового хортингу. Співробітники, що працюють в основному готелі, повинні організувати або викликати службу швидкої допомоги, якщо це необхідно.

У кожному медичному пункті повинен бути призначений медичний координатор. В обов'язки медичного координатора входить:

- контроль за наданими послугами спортсменам бойового хортингу;
- робота з головним лікарем змагань з метою визначення необхідної кількості медичного персоналу на кожен день змагань;
- розподіл обов'язків між усіма медичними працівниками;
- забезпечення медичним інвентарем та лікарськими засобами медичного пункту;

організація консультацій з лікарями-фахівцями та лікарями інших додаткових медичних послуг;

ведення повного банку даних;

дотримання санітарно-гігієнічних вимог у місцях проведення змагань з бойового хортингу та розміщення спортсменів.

Організація харчування. Значне місце в підготовчий період займають питання організації харчування учасників, гостей та офіційних осіб змагань. Організація харчування забезпечується організаторами змагань, з урахуванням специфіки бойового хортингу і національних особливостей. Необхідно передбачити харчування і забезпечення напоями, що не містять кофеїн, спортсменів у ході змагань в роздягальнях і біля хорту [2].

Відмінні знаки медичного персоналу на змаганнях з бойового хортингу. Всі медичні працівники змагань з бойового хортингу повинні мати чіткі відмінні знаки (кепки, нарукавні пов'язки, футболки тощо).

Шляхи евакуації травмованих спортсменів. У підготовчий період слід передбачити шляхи евакуації постраждалих зі спортивної арени, з хорту, з трибуни в медичний пункт і далі на санітарний транспорт, відпрацювати взаємодію з бригадами швидкої медичної допомоги щодо евакуації постраждалих до лікувальних установ безпосередньо зі спортивного залу, а також взаємодія зі швидкою допомогою у випадку виникнення надзвичайних ситуацій.

Машини швидкої допомоги. Повинні виїжджати протягом п'яти хвилин або менше після виклику. Під час змагання одна машина швидкої допомоги повинна бути розташована якомога ближче до центру надання невідкладної допомоги спортсменам бойового хортингу. Безпосередньо перед змаганнями необхідно провести тренінги з медичним персоналом та волонтерами, які беруть участь у медичному забезпеченні змагань, тренінги з надання невідкладної допомоги, евакуації постраждалих зі спортивної арени, трибун, надання амбулаторної медичної допомоги, ведення обліково-звітної документації.

Фармакологічне забезпечення. Весь медичний персонал змагань з бойового хортингу і лікарі команд повинні мати необхідні лікарські засоби і засоби медичного призначення для надання необхідної медичної допомоги. Список медикаментів, їх кількість і кількість засобів медичного призначення визначаються кількістю спортсменів, специфікою бойового хортингу і тривалістю змагання. Рекомендований склад медичного укладання фахівців з диспансером або іншим закладом спортивної медицини визначено наказами Міністерства охорони здоров'я України. Призначення ліків здійснюється акредитованими лікарями змагань з бойового хортингу і/або лікарями команд.

Лікарські засоби повинні виписуватися на офіційному рецептурному бланку із зазначенням дати виписки, прізвища спортсмена бойового хортингу, назви препарату, його кількості і дозування, прізвища та підписи лікаря, який виписав рецепт. Офіційний рецептурний бланк повинна супроводжувати спеціальна форма, надана організаторами змагань з бойового хортингу, із зазначенням прізвища спортсмена, країни учасниці змагань, статусу пацієнта (спортсмен, співробітник делегації, офіційна особа тощо), назви лікарського засобу, прізвища акредитованого лікаря змагань або лікаря команди і підписана головним лікарем змагань з бойового хортингу. Офіційно рецептурний бланк залишається в аптеці. Спеціальна форма повинна бути зареєстрована в аптеці із зазначенням дати відпуску лікарського засобу і повернута в медичний комітет змагань.

Лікарі, які виписують рецепт, повинні поставити спортсмена до відома про те, чи містять дані ліки заборонену або обмежено заборонену речовину, перед тим як виписати ліки, а спортсмен бойового хортингу має підтвердити те, що він попереджений. Усі заборонені речовини повинні зберігатися окремо в акредитованому аптечному закладі та мати чітке позначення. Відповідальність за використання цих речовин несуть лікар, що виписав ліки, і спортсмен бойового хортингу. Лікарі, які виписують ліки, повинні представити заявку на використання забороненої речовини виключно в терапевтичних цілях медичного делегату з допінг-контролю федерації або іншому представнику, в разі необхідності виписати заборонену або частково заборонену речовину, вказавши прізвище спортсмена, посвідчення особи, країну, дату, спосіб і термін вживання, а також дозування.

Допінг-контроль спортсменів бойового хортингу. Проведення допінг-контролю регламентується процедурними правилами WADA і Всесвітньою федерацією бойового хортингу. На час проведення змагань оргкомітетом створюються повні умови для організації проведення допінг-контролю.

Співробітники для проведення допінг-контролю:

Директор служби допінг-контролю.

Лікарі та/або співробітники служби допінг-контролю.

Помічники, що стежать за процесом забору сечі (крові).

Відповідна кількість співробітників для повідомлення спортсменів.

Співробітники акредитованої лабораторії.

У разі відсутності акредитованої лабораторії на місці проведення змагань забезпечується транспортування проб до місця аналізу.

Приміщення, матеріали, кількість проб на допінг

Кімната очікування, в якій можна розмістити 10–20 чоловік із забезпеченням можливості пиття (напої, що не містять кофеїну) і комунікацій. Робоча кімната для обробки проб, що включає один або два столи, шість стільців, контейнер, що закривається, для зберігання проб, місце для матеріалів, холодильник з можливістю ізоляції поміщених у нього проб. На великих змаганнях повинно бути два окремих робочих місця. Туалети поруч з робочою кімнатою (2 туалети). Матеріали для забору проб, затверджені медичної і антидопінгової комісією, і форми допінг-контролю. Смужки-реагенти (або Рефрактометри) для визначення щільності сечі. Проби, які зберігаються в певних умовах, повинні бути відправлені в акредитовану WADA та Всесвітньою федерацією бойового хортингу лабораторію якомога швидше після взяття проби. Після закінчення процедури допінг-контролю спортсменам і делегату федерації з допінг-контролю повинен бути наданий транспорт назад в готель. Федерація бойового хортингу – організатор змагань, повинна заздалегідь сповістити місцевий оргкомітет про передбачувану кількість проб, які будуть взяті у ході змагань з бойового хортингу.

Страхування. Національні та обласні федерації повинні страхувати своїх спортсменів і офіційних осіб. Оргкомітет змагань може прийняти рішення про додаткове медичне страхування спортсменів бойового хортингу та офіційних осіб на час проведення змагань.

Переклад під час міжнародних змагань з бойового хортингу. Перекладачі повинні бути присутніми у всіх зонах надання медичного обслуговування і на пункті допінг-контролю.

Відносини з пресою. Надання інформації засобам масової інформації здійснюється головним лікарем змагань у межах збереження медичної конфіденційності і етичних норм Всесвітньої федерації бойового хортингу (WCHF) та Міжнародної федерації спортивної медицини (FIMS).

Безпека навколишнього середовища та метеорологія. У місцях проведення змагань повинна бути питна вода і напої з вмістом глюкози, електроліту. Місцева метеорологічна служба представляє інформацію у вільний доступ про температуру, вологість повітря та інших природних факторах. Оргкомітет періодично робить оголошення для спортсменів, тренерів, офіційних осіб і глядачів про необхідність вживати превентивних заходів.

Безпека. Організаційний комітет створює всі необхідні умови безпеки в місцях проведення медичного забезпечення змагань. Служба безпеки повинна забезпечити швидкий доступ медичного персоналу до місць змагання з бойового хортингу в разі необхідності надання термінової медичної допомоги.

Надання медичної допомоги учасникам змагань з бойового хортингу проводиться в першу чергу за життєвими показаннями. У цьому випадку застосовується весь арсенал медичних засобів. У всіх інших випадках надання медичної допомоги учасникам змагань проводиться з урахуванням наявності допінг-контролю. Під час проведення змагань медична допомога учасникам змагань регламентується не тільки правилами надання різних видів медичної допомоги, а й правилами проведення змагань з бойового хортингу. Зняття спортсмена бойового хортингу зі змагань проводиться тільки головним лікарем змагань.

Надання медичної допомоги на змаганнях проводиться поетапно. Перша допомога надається лікарем медичної бригади на хорті (спортивному майданчику). У разі, якщо обсяг наданої медичної допомоги є недостатнім або при відсутності відповідного ефекту протягом 5 хв проведення заходів, постраждалого доставляють у найближчий медичний пункт, де триває надання медичної допомоги. При наявності показань до надання спеціалізованої допомоги потерпілий спортсмен транспортується машиною швидкої допомоги в акредитований лікувальний заклад, де йому надається амбулаторна або стаціонарна спеціалізована медична допомога (діагностика, лікування). Всі випадки надання медичної допомоги обов'язково реєструються.

На спортивних змаганнях з бойового хортингу ведеться первинна медична документація, встановлена Міністерством охорони здоров'я України:

журнал реєстрації медичної допомоги, яка надається на заняттях фізичної культури і спортивних заходах;

журнал медичного обслуговування фізкультурних заходів;

повідомлення про спортивну травму.

Інформація про всі випадки надання медичної допомоги спортсменам бойового хортингу доводиться щодня у встановлені терміни до головного лікаря змагань, про всі випадки госпіталізації доповідається йому негайно. Медична служба змагань стежить за станом здоров'я всіх госпіталізованих спортсменів бойового хортингу, аж до виписки їх із стаціонару. Про всі випадки важких ушкоджень, про госпіталізованих спортсменів головний лікар змагань доповідає головному судді змагань з бойового хортингу. Показання та порядок екстреної госпіталізації бригадами швидкої медичної допомоги в стаціонари визначаються відповідними методичними вказівками і наказами місцевого органу управління охороною здоров'я. Всі скарги на медичне обслуговування змагань подаються в письмовому вигляді головному лікарю змагань.

Профілактика захворювань і травм. Оргкомітетом перед початком змагань з бойового хортингу не пізніше ніж за 15 хв робляться оголошення про погодні умови і мікроклімат у спортивній споруді. Повідомляються місця розташування медичних пунктів. Під час проведення змагань можуть проводитися освітні семінари з медичного забезпечення для спортсменів і персоналу до змагань.

Скасування змагань. До початку змагань головним лікарем надається інформація спортсменам бойового хортингу, представникам команд і офіційним особам про виникнення умов, що перешкоджають проведенню змагань. Головний лікар змагань може дати рекомендацію головному судді змагань про їх скасування або перенесення.

Надання швидкої медичної допомоги глядачам. У разі виникнення необхідності надання швидкої та невідкладної медичної допомоги глядачам на змаганнях з бойового хортингу медична допомога може бути надана в спеціально організованому медичному пункті або бригадами швидкої медичної допомоги. При необхідності постраждалих глядачів транспортують до найближчої лікувальної установи.

На заключному етапі роботи з медичного забезпечення змагань з бойового хортингу складається звіт, який передається головному судді змагань і у відповідну керівну організацію по підпорядкованості. У звіт включаються відомості про кількість учасників або команд, дається характеристика місць проведення змагань з бойового хортингу і метеорологічних умов, вказується число звернень спортсменів бойового хортингу за медичною допомогою, число госпіталізованих і причини госпіталізації. Проводиться аналіз проведеної роботи. Даються пропозиції і зауваження. Звіт, представлений до вищої за підпорядкованістю організацію, підписується головним лікарем змагань і головним суддею змагань з бойового хортингу.

Особливості медичного забезпечення змагань з бойового хортингу у розділі «Рукопашна сутичка»

Правила бойового хортингу не дозволяють проводити змагання не на спеціальному майданчику – хорті (виняток становлять лише показові виступи на святах, фестивалях, що проводяться з метою популяризації виду спорту). Освітленість хорта повинна бути не менше

600 лк. Температура в залі, де проводять змагання, також повинна бути комфортною – не нижче 20 °С.

Медична бригада, яка працює безпосередньо біля хорту, повинна складатися зі спортивного лікаря (або лікаря хірургічного профілю) і медсестри, яка пройшла спеціальну підготовку при лікарсько-фізкультурному диспансері. На змаганнях з великою кількістю учасників, національних чемпіонатах, чемпіонатах Європи і світу необхідно додатково продумати розгортання спеціалізованого медпункту. До складу його бригади повинні входити хірург або нейроtraumatологія, хірург-стоматолог або отоларинголог, терапевт-реаніматолог або педіатр, а також медсестри хірургічного профілю – всього від 3 до 5 осіб.

Про організацію, порядок і характер медичного забезпечення майбутніх змагань головний лікар повідомляє на нараді тренерів і представників команд. Тут же уточнюють вимоги до форми одягу медиків: краще віддати перевагу білим халатам, що не утрудняють рухів, нейтральних теплих (сірих, зелених, коричневих) тонів з позначенням медичної емблеми. Головний лікар великих змагань з бойового хортингу, як один з його організаторів – може бути одягнений в ту ж форму, що і головний суддя і бічні судді (класичний костюм).

При перевірці документів на допуск учасників до змагань (командна заявка або індивідуальна довідка) слід звертати увагу на якість їх заповнення. Ці документи дійсні лише протягом 5 днів, включаючи день проходження мандатної комісії. Всі спортсмени – учасники змагань з бойового хортингу повинні мати страховий поліс. У разі відсутності страхового поліса останній виписують безпосередньо перед змаганнями присутні тут, як правило, представники страхових компаній. При медичному забезпеченні професійних боїв спортсменів бойового хортингу, які мають контракти, де обумовлені умови їх відповідальності за можливі травми, головний лікар змагань повинен знайомитися з кожним із претендентів на перемогу, перш ніж підписати спільний документ про їх допуск до участі у змаганні з бойового хортингу.

Лікар і медсестра мають бути присутніми під час зважування спортсменів, при цьому одночасно документально фіксувати наявність ознак свіжих травм і рубців. На руках і ногах спортсменів бойового хортингу перевіряють довжину нігтів з метою виключення всіляких мікротравм у двобої.

Згідно з правилами бойового хортингу учасники змагань повинні мати засоби індивідуального захисту: капу, протектор, раковину і шолом. Жінки захищають області молочних залоз спеціальними протекторами.

Про всі випадки зняття спортсмена зі змагань за медичними показаннями головний лікар змагань зобов'язаний негайно повідомити головного суддю. Іноді його рішення оскаржують тренери, медики команд або самі спортсмени, готові продовжувати двобої. Всі медичні документи змагань (заявки, протокол надання медичної допомоги, звіт про змагання) є юридичними документами і зберігаються в архіві організаторів змагань протягом декількох років.

Гострі пошкодження у змаганнях з бойового хортингу. До важких пошкоджень у змаганнях з бойового хортингу прийнято відносити:

черепно-мозкові травми з тривалим порушенням локомоторних функцій і сплутаністю свідомості;

травми з порушенням цілісності скелета (переломи, вивихи);

вивихи, в тому числі скронево-щелепного суглоба;

травми області життєво важливих органів з порушенням їх функцій (наприклад, поява аритмії при ударі в область серця);

порушення анатомічної цілісності очного яблука, вушної раковини, одного або декількох зубів.

Всіх спортсменів бойового хортингу, які отримали важкі травми, госпіталізують.

До травм середнього ступеня тяжкості, що призводить, як правило, до усунення від подальшої участі в сутичках, відносять:

сильні удари в область грудної клітини і гортані;

сильні удари в область живота і попереку;

ушкодження області паху і статевих органів;

надриви м'язово-зв'язкового апарату кінцівок;

сильні удари області очей, вуха, ділянок верхньої або нижньої щелепи.

Спортсменів бойового хортингу з травмами середнього ступеня тяжкості, відсторонених від подальшої участі у сутичках, продовжують спостерігати лікарі спортивно-медичної бригади до кінця змагань. У сумнівних випадках вони отримують направлення на консультацію в лікувальні центри за місцем проживання. Нерідко цих спортсменів допускають до подальшої участі у змаганнях [38–43]. Для попередження травм і гострих порушень нервової та кардіореспіраторної систем лікарі повинні як до початку змагань, так і під час їх проведення уважно спостерігати за появою у спортсменів ознак вираженої перевтоми, особливо коли мова йде про дітей і підлітків, які тільки починають змагальну практику.

Медичне забезпечення змагань з бойового хортингу. Медичне забезпечення спортивних змагань з бойового хортингу – складова частина роботи спортивного лікаря. Лікар, як правило, є заступником головного судді змагань з бойового хортингу, він перевіряє заявки про допуск до змагань і надає долікарську медичну допомогу. На великих міжнародних змаганнях обов'язково присутня «Швидка допомога», яка при необхідності транспортує спортсмена бойового хортингу до лікувального закладу. Оздоровчі, лікувальні та профілактичні заходи перед змаганням проводить лікар команди бойового хортингу спільно з комплексною науковою групою. Після серії великих змагань (чемпіонати і Кубки світу та Європи, міжнародні турніри тощо) проводяться оздоровчі збори, санаторно-курортне лікування тощо. Лікар команди здійснює санітарно-гігієнічний нагляд за місцями тренувань і умовами проживання та харчування спортсменів на навчально-тренувальних зборах.

Спільна робота лікаря і тренера з бойового хортингу забезпечує оздоровчу спрямованість занять, досягнення високого рівня спортивної форми та підтримання її протягом необхідного часу, допомагає попередити і вчасно виявити порушення в стані здоров'я спортсменів бойового хортингу. Крім того, лікар ефективно бере участь у розробці окремих питань планування тренувань (наприклад, обсягів, інтенсивності, їх поєднання з відпочинком, в розподілі навантаження в макро- і мікроциклах тощо). Після проведення поглибленого медичного обстеження лікар і тренер з бойового хортингу обговорюють його результати, спільно планують відновлювальні заходи, оздоровчі збори тощо. Тренеру з бойового хортингу слід пам'ятати, що один і той же режим тренування, одні і ті ж навантаження по-різному впливають на організм спортсмена. В одному випадку це буде зміцнення здоров'я, розширення функціональних можливостей і підвищення тренуваності спортсмена бойового хортингу (при відповідності навантаження його стану підготовки), в іншому – відсутність ефекту, перевтоми, а іноді і розвиток різних захворювань (коли індивідуального підходу до спортсмена бойового хортингу немає).

Висновки. Таким чином, у системі проведення змагань з бойового хортингу впроваджені методи лікарсько-педагогічного контролю. Лікарсько-педагогічний контроль (ЛПК) передбачає спостереження за станом здоров'я спортсменів бойового хортингу, функціональним станом, переносимістю у процесі тренувань або участі у змаганнях. Використовують ряд інструментальних методів, біохімічний аналіз крові (лактат, сечовина, тригліцеринів тощо). Ще до використання ЛПК слід визначити відповідність місця проведення змагань з бойового хортингу гігієнічним нормам і санітарним вимогам (освітлення, температура повітря, вологість тощо), які впливають на ефективність змагання. Слід оглянути спортсмена, підрахувати пульс, запитати про самопочуття, сон і інших факторах, які суттєво впливають на якість тренування та змагання (наприклад, стан хорта, екіпування, снарядів, покриття доріжки і спортивного залу, температура повітря тощо).

Лікарсько-педагогічні спостереження під час змагань з бойового хортингу дозволяють стежити за правильністю розподілу навантаження, їх обсягом і інтенсивністю, частотою занять, характером і тривалістю розминки тощо. Поряд з візуальним контролем робиться хронометраж, ведеться протокол, складається графічне зображення фізіологічного стану (за даними ЧСС, ЧД, динамометр тощо), визначається маса тіла до і після змагання. В останні роки для контролю за функціональним станом спортсмена, рівня переносимості їм фізичних

навантажень використовують телеметричну апаратуру, яка дозволяє визначити пульс, ЕКГ та інші важливі показники, особливо в бойовому хортингу вищих досягнень.

Звідси зрозуміла величезна роль спортивного лікаря у процесі підготовки спортсменів бойового хортингу до змагань і в управлінні тренувальним процесом. На підставі конкретних медичних даних (ЧСС, ЧД, ЕКГ, біохімічних досліджень та інших показників) і динамічних спостережень за спортсменом лікар дає тренеру об'єктивні дані для планування тренувального та змагального процесу і раціонального проведення занять. Спільна робота лікаря і тренера з бойового хортингу – це основа ефективності змагальної діяльності та навчально-тренувального процесу. Вона охоплює всі його ланки: відбір, допуск, спортивну орієнтацію, контроль за здоров'ям, попередження та виявлення захворювань і травм, діагностику тренуваності і контроль за її динамікою, попередження перевтоми (перетренованості), контроль за переносимістю тренувальних навантажень, за режимом відпочинку, харчування тощо.

Перспективи подальшого дослідження. Подальша науково-дослідницька робота над формуванням методики медичного обслуговування спортивних змагань з бойового хортингу, впровадженням засобів і методів профілактики травмувань спортсменів бойового хортингу дитячо-юнацького та молодіжного віку під час змагань з бойового хортингу буде конкретизована у результатах дослідження та представлена у вигляді розмежування рекомендованих методів за віковими групами учнів гуртків бойового хортингу шкільного та студентського віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бадьора С. М. Бойовий хортинг у впровадженні науково-методичної літератури з рекреації і фізичної реабілітації спортсменами підліткового та студентського віку / С. М. Бадьора, Е. А. Єрмоєнко, М. В. Тимчик, В. Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 190–199.
2. Біла В. Р. Бойовий хортинг у програмі навчання і професійно-прикладної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей закладів вищої освіти України / В. Р. Біла, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Гришук, О. А. Бухтіяров // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2019. – Вип. 11. – С. 6–19.
3. Бойко В. Ф. Бойовий хортинг та психологічні особливості підготовки спортсменів / В. Ф. Бойко, З. М. Діхтяренко, Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 46–55.
4. Бойко В. Розвиток силових якостей у студентів-хортингістів / В. Бойко, І. Малинський, Е. Єрмоєнко, З. Діхтяренко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 104–112.
5. Болтівець С. І. Бойовий хортинг як засіб виховання справедливості в молодших школярів у процесі гурткових занять / С. І. Болтівець, Е. А. Єрмоєнко, О. А. Остряньська, В. Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 148–160.
6. Бухтіяров О. А. Бойовий хортинг – система національно-патріотичного виховання дітей та молоді / О. А. Бухтіяров, Е. А. Єрмоєнко, О. В. Буток, В. Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 61–70.
7. Діхтяренко З. М. Бойовий хортинг та значення патріотичних цінностей у процесі виховання спортсменів молодшого шкільного віку / З. М. Діхтяренко, Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 6–18.
8. Діхтяренко З. М. Бойовий хортинг у комплексі навчально-виховних засобів загальноосвітньої школи / З. М. Діхтяренко, Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 6–21.
9. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у системі фізичного виховання студентів і курсантів / Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Гришук // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 52–60.
10. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як ефективний засіб військово-патріотичного виховання школярів і студентів / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 31–39.
11. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб оптимізації функціональної підготовки студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 19–33.
12. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості у школярів 6–7 років у процесі занять хортингом : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Едуард Анатолійович Єрмоєнко. – К., 2016. – 222 с.

13. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. праць.* – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. – Вип. 10 (118) 19. – С. 49–56.
14. Єрмоєнко Е. А. Виховна система бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 156–171.
15. Єрмоєнко Е. А. Виховний потенціал та філософська основа бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 147–157.
16. Єрмоєнко Е. А. Вплив здоров'я на біомеханічні показники серця спортсменів вищої кваліфікації за результатами даних ехокардіографії / Е. Єрмоєнко, В. Чибісов, О. Говоруха, Ю. Рейдерман // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2015. – Вип. 4. – С. 92–103.
17. Єрмоєнко Е. А. Всесвітнє українське земляцтво та діаспора у сприянні розвитку бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 56–79.
18. Єрмоєнко Е. А. Засади формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу / Е. А. Єрмоєнко // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. праць.* – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 10 (80) 16. – С. 38–44.
19. Єрмоєнко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для студентів і курсантів, які займаються бойовим хортингом. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. праць.* К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 11 (119) 19. С. 71–79.
20. Єрмоєнко Е. А. Медико-біологічні та морфофункціональні особливості бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 112–121.
21. Єрмоєнко Е. А. Медико-фізіологічні чинники самоконтролю за фізичним навантаженням на тренуваннях з бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури студентів / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 123–134.
22. Єрмоєнко Е. А. Морально-психологічне супроводження спортсменів бойового хортингу в стресових ситуаціях у процесі змагань / Е. А. Єрмоєнко, Т. С. Федорченко, З. М. Діхтяренко, В. Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 139–146.
23. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма факультативу для учнів старших класів «Бойовий хортинг» / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 172–183.
24. Єрмоєнко Е. А. Силова підготовка школярів 14–17 років на уроках фізичної культури з елементами бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко, С. І. Болтівець, І. В. Суліма, В. Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 158–165.
25. Єрмоєнко Е. А. Система фізичного виховання спортсменів бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 187–205.
26. Єрмоєнко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник. – К.: Паливода А. В., 2009. 227 с.
27. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. К.: Паливода А. В., 2017. 440 с.
28. Єрмоєнко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді на заняттях хортингом у навчальних закладах / Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2016. – Вип. 6. – С. 115–123.
29. Єрмоєнко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко. – К.: Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
30. Зубалій Н. П. Психологічні та соціальні основи виховання особистості у системі бойового хортингу / Н. П. Зубалій, М. Д. Зубалій, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 122–129.
31. Івашковський В. В. Психомоторика та психо-фізіологічні особливості підготовки спортсменів бойового хортингу / В. В. Івашковський, Е. А. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 130–138.
32. Литвиненко А. М. Бойовий хортинг у методиці вдосконалення силових якостей спортсменів різного віку / А. М. Литвиненко, Е. А. Єрмоєнко, О. І. Остапенко, В. Е. Єрмоєнко // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 214–222.
33. Оржеховська В. М. Концепція національної філософії виховання дітей та молоді в Україні на засадах хортингу (проект) / В. М. Оржеховська, Т. С. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, З. М. Діхтяренко, О. В. Мельник // *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць* / [ред. кол. Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 17–34.

34. Остапенко О. І. Бойовий хортинг як засіб формування в школярів фізичних здібностей як основи тверезого способу життя в майбутній життєдіяльності / О. І. Остапенко, М. Д. Зубалій, Е. А. Єрмоєнко, М. В. Тимчик // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 166–172.

35. Остряньська О. А. Бойовий хортинг у впровадженні творчих здобутків передового регіонального педагогічного досвіду формування у старших дошкільників соціально-комунікативних умінь у театралізованій діяльності з використанням хортинг-ляльок / О. А. Остряньська, Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 173–186.

36. Параниця С. П. Бойовий хортинг – фундаментальний осередок воїнських традицій української землі. / С. П. Параниця, Е. А. Єрмоєнко, Г. А. Коломоєць, В. Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 102–111.

37. Петрочко Ж. В. Бойовий хортинг як засіб виховання патріотизму у школярів і студентів / Ж. В. Петрочко, Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 34–45.

38. Петрочко Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця: метод. посіб. / Ж. В. Петрочко, Е. А. Єрмоєнко // К.: Паливода А. В., 2016. – 544 с.

39. Присяжнюк С. І. Бойовий хортинг та проблема активного відпочинку спортсменів у різні вікові періоди / С. І. Присяжнюк, Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 206–218.

40. Сичов С. О. Бойовий хортинг та особливості оптимізації управління атлетичним тренуванням у процесі спортивної діяльності / С. О. Сичов, Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 219–225.

41. Федорченко Т. Є. Бойовий хортинг як засіб національно-патріотичного виховання і фізичної підготовки школярів, студентської та курсантської молоді / Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрмоєнко, З. М. Діхтяренко, В. Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К.: Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 80–87.

42. Savchenko, Anatoliy; Yeromenko, Eduard. Combat horting – educational practice for young people. *Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць*. К.: Паливода А. В. 2017. Вип. 8. С. 88–95.

43. Grihan, G., Kuznietsova, O., Dzenzeliuk, D., Malynskiy, I., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Otravenko, O., Lytvynenko, A., Lyhun, N., Okhrimenko, I., Pronenko, K. (2019). Dynamics of psycho-emotional state and individual psychological characteristics of students in the process of physical education classes. *Revista Dilemas Contemporaneos: Educacion, Politica y Valores*. Ao: VII, Numero: Edicion Especial, Artículo no.:113, Periodo: Diciembre, 2019.

REFERENCES

1. Badiora, S. M., Yeromenko, E. A., Tymchyk, M. V., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng u vprovadzheni naukovykh i metodolohichnykh literatury z rekreatsii i fizychnoi rehabilitatsii sportyveniv pidlitkovoho ta studentytskoho viku* [Combat horting in the introduction of scientific and methodological literature on recreation and physical rehabilitation by adolescent and student athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 190–199). Kyiv: Palyvoda A. V.

2. Bila, V. R., Yeromenko, E. A., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A. *Boyovyi khortyng u program navchannia i profesiyno-prukladnoi pidgotovky kursantiv pravoohoronykh spetsialnostei zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy* [Combat horting in the program of training and professional and applied training of cadets of law enforcement specialties of higher education institutions of Ukraine]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 11* (pp. 6–19). Kyiv: Palyvoda A. V.

3. Boyko, V. F., Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng ta psykholohichni osoblyvosti pidgotovky sportyveniv* [Combat horting and psychological features of training athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 46–55). Kyiv: Palyvoda A. V.

4. Boyko, V., Malynskiy, I., Yeromenko, E., & Dikhtiarenko, Z. (2017). Development of power qualities in students-hortingists. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka horynhu: Issue 7* (pp. 104–112). Kyiv: Palyvoda A. V.

5. Boltivets, S. I., Yeromenko, E. A., Ostrianska, O. A., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng yak zasib vykhovannia spravedlyvosti v molodshykh shkoliariv u protsesi hurtkovykh zaniat* [Combat horting as a means of educating justice in junior high school students in the process of group classes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 148–160). Kyiv: Palyvoda A. V.

6. Bukhtiyarov, O. A., Yeromenko, E. A., Butok, O. V., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng – systema natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditey ta molodi* [Combat horting is a system of national-patriotic education of children and youth]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 61–70). Kyiv: Palyvoda A. V.

7. Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng ta znachennia patriotychnykh tsinnosti u protsesi vykhovannia sportyveniv molodshoho shkilynogo viku* [Combat horting and the importance of patriotic values in the process of educating athletes of primary school age]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 6–18). Kyiv: Palyvoda A. V.

8. Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, E. A. (2018). *Boyovyi khortyng u kompleksni navchalno-vykhovnykh zasobiv zagalnoosvitnioi shkoly* [Combat horting in the complex of educational means of secondary school]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 6–21). Kyiv: Palyvoda A. V.

9. Yeromenko, E. A., Chmeliuk, V. V., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L. (2018). *Boyovyi khortyng u systemi fizychnoho vykhovannia studentiv i kursantiv* [Combat horting in the system of physical education of students and cadets]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 52–60). Kyiv: Palyvoda A. V.

10. Yeromenko, E. A. (2018). *Boyoyvi khortyng yak efektyvnyi zasib viyskovo-patriotychnoho vykhovannia shkolariv i studentiv* [Combat horting as an effective means of military-patriotic education of schoolchildren and students]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 31–39). Kyiv: Palyvoda A. V.

11. Yeromenko, E. A. (2017). *Boyoyvi khortyng yak zasib optymizatsii funktsionalnoi pidgotovky studentiv I kursantiv spetsializovanykh zakladiv vyschoi osvity ta spivrobitynykiv pravookhoronnykh organiv* [Combat horting as a means of optimizing the functional training of students and cadets of specialized higher education institutions and law enforcement officers]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 19–33). Kyiv: Palyvoda A. V.

12. Yeromenko, E. A. (2016). *Education of persistence in 6–7-year-old schoolchildren during horting training*: PhD dissertation. Kyiv: Palyvoda A. V. 222 p.

13. Yeromenko, E. A. (2019). *Vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya studentiv u protsesi zanyat boyovym khortyngom* [Education of physical culture and basics of students' health in the process of combat horting] *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works.* – K. : Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University. – Issue. 10 (118) 19. – P. 49–56.

14. Yeromenko, E. A. (2018). *Vykhovna systema boyovogo khortyngu* [Educational system of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 156–171). Kyiv: Palyvoda A. V.

15. Yeromenko, E. A. (2017). *Vykhovnyi potentsial ta filosofska osnova boyovogo khortyngu* [Educational potential and philosophical basis of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 147–157). Kyiv: Palyvoda A. V.

16. Yeromenko, E., Chybisov, V., Hovorukha, O., Reiderman, Y. (2015). *Vplyv zdorovya na biomekhanichni pokaznyky sertsia sportmmeniv vyschoi kvalifikatsii za rezultatamy danykh ekhokardiografii* [The impact of health on the biomechanical parameters of the heart of highly qualified athletes according to the results of echocardiography] In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka hortyngu.* – Issue. 4. (pp. 92–103). Kyiv: Palyvoda A. V.

17. Yeromenko, E. A. (2017). *Vsesvitnie ukrainske zemliatstvo ta diaspora u spryanni rozvytku boyovogo khortyngu* [World Ukrainian fellowship and diaspora in promoting the development of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 56–79). Kyiv: Palyvoda A. V.

18. Yeromenko, E. A. (2016). *Zasady formuvannya tsinnosti zdorovogo zhyttia uchnivskoi ta studentskoi molodi zasobamy khortyngu* [Principles of forming the values of a healthy life of pupils and students by means of horting] *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works.* – K.: Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University. – Issue. 10 (80) 16. – P. 38–44.

19. Yeromenko, E. A. (2019). *Znachymist tsinnosti fizychnoi kultury ta osnov zdorovya dlya studentiv i kursantiv, yaki zaymayutsya boyovym khortyngom* [Importance of values of physical culture and bases of health for students and cadets who are engaged in combat horting] *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works.* – K. : Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University. – Issue. 11 (119) 1. – P. 71–79.

20. Yeromenko, E. A. (2017). *Medyko-biologichni ta morfofunktsionalni osoblyvosti boyovogo khortyngu u protsesi vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovia studentiv* [Medico-biological and morphofunctional features of combat horting in the process of educating physical culture and basics of student health]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 112–121). Kyiv: Palyvoda A. V.

21. Yeromenko, E. A. (2018). *Medyko-fiziologichni tsinnyky samokontrolyu za fizychnym navantazhenniam na trenuvanniakh z boyovogo khortyngu u protsesi vykhovannia fizychnoi kultury studentiv* [Medical and physiological factors of self-control over physical activity during combat horting training in the process of educating students' physical culture]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 123–134). Kyiv: Palyvoda A. V.

22. Yeromenko, E. A., Fedorchenko, T. Y., Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, V. E. (2017). *Moralno-psykholoichne suprovodzhennia sportsmeniv boyovogo khortyngu v stresovykh sytuatsiyakh u protsesi zmagani* [Moral and psychological support of combat horting athletes in stressful situations during competitions]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 139–146). Kyiv: Palyvoda A. V.

23. Yeromenko, E. A. (2018). *Navchalna prohrama fakultatyvu dlia uchniv starshykh klasiv «Boyoyvi khortyng»* [Elective curriculum for high school students «Combat Horting»]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 172–183). Kyiv: Palyvoda A. V.

24. Yeromenko, E. A., Boltivets, S. I., Sulima, I. V., Yeromenko, V. E. (2017). *Sylova pidgotovka shkolariv 14–17 rokiv na urokakh fizychnoi kultury z elementamy boyovogo khortyngu* [Strength training of schoolchildren aged 14–17 in physical education lessons with elements of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 158–165). Kyiv: Palyvoda A. V.

25. Yeromenko, E. A. (2017). *Systema fizychnoho vykhovannia sportsmeniv boyovogo khortyngu* [The system of physical education of combat horting athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 187–205). Kyiv: Palyvoda A. V.

26. Yeromenko, E. A. (2009). *Trenuvannia v khortynhu* [Training in Horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.

27. Yeromenko, E. A. (2017). *Formuvannia tsinnosti zdorovoho zhyttia uchnivskoi molodi zasobamy khortynhu* [Formation of values of a healthy life of student's youth by means of horting]. Kyiv: Palyvoda A. V. p. 440.

28. Yeromenko, E. A. (2016). *Formuvannia tsinnosti zdorovoho zhyttia uchnivskoi ta studentskoi molodi na zaniattiakh khortynhom u navchalnykh zakladakh* [Formation of values of healthy life of schoolchildren and student youth at Horting classes in educational institutions]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka hortyngu: Issue 6* (pp. 115–123). Kyiv: Palyvoda A. V.

29. Yeromenko, E. A. (2014). *Khortynh – natsionalnyi vyd sportu Ukrainy* [Horting – the national sport of Ukraine]. Kyiv: Palyvoda A. V. [in Ukrainian].
30. Zubaliy, N. P., Zubaliy, M. D., Yeromenko, E. A., Yeromenko, V. E. (2017). *Psykhologichni ta sotsialni osnovy vykhovannia osobystosti u systemi boyovogo khortynhu* [Psychological and social bases of personality education in the system of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu: Issue 8* (pp. 122–129). Kyiv: Palyvoda A. V.
31. Ivashkovskiy, V. V., Yeromenko, E. A. (2017). *Psykhomotoryka ta psykho-fiziologichni osoblyvosti pidgotovky sportsmeniv boyovogo khortynhu* [Psychomotor skills and psycho-physiological features of training of combat horting athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu: Issue 8* (pp. 130–138). Kyiv: Palyvoda A. V.
32. Lytvynenko, A. M., Yeromenko, E. A., Ostapenko, O. I., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortynh u metodytsi vdoskonalennia sylovykh yakosti sportsmeniv riznoho viku* [Combat horting in the method of improving the strength of athletes of different ages]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu: Issue 9* (pp. 214–222). Kyiv: Palyvoda A. V.
33. Orzhekhovska, V., Fedorchenko, T., Yeromenko, E., Dikhtiarenko, Z., & Melnyk, O. (2016). *Kontseptsiia natsionalnoi filosofii vykhovannia ditei ta molodi v Ukraini na zasadakh khortynhu (proekt)* [The concept of national philosophy of education of children and youth in Ukraine on the basis of Horting (project)]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka horynhu: Issue 5* (pp. 17–34). Kyiv: Palyvoda A. V.
34. Ostapenko, O. I., Zubaliy, M. D., Yeromenko, E. A., Tymchyk, M. V. (2017). *Boyovyi khortynh yak zasib formuvannia v shkoliariv fizychnykh zdibnosti yak osnovy tverezogo sposobu zhyttia v maybutniy zhyttediyalnosti* [Combat horting as a means of forming physical abilities in schoolchildren as the basis of a sober lifestyle in future life]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu: Issue 8* (pp. 166–172). Kyiv: Palyvoda A. V.
35. Ostrianska, O. A., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortynh u vprovadzhenni tvorchykh zdobutkiv peredovogo regionalnogo pedagogichnogo dosvidu formuvannia u starshykh doshkilnykiv sotsialno-komunikatyvnykh umin u teatralizovaniy diyalnosti z vykorystanniam khortynh-lialioik* [Combat horting in the implementation of creative achievements of advanced regional pedagogical experience in the formation of senior preschoolers' social and communicative skills in theatrical activities with the use of horting puppets]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu: Issue 8* (pp. 173–186). Kyiv: Palyvoda A. V.
36. Paranytsia, S. P., Yeromenko, E. A., Kolomojets, H. A., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortynh – fundamentalnyi osередok voinskykh tradytsiy ukrainskoi zemli* [Combat horting is a fundamental center of military traditions of the Ukrainian land]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu: Issue 9* (pp. 102–111). Kyiv: Palyvoda A. V.
37. Petrochko, Zh. V., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortynh yak zasib vykhovannia patriotyzmu u shkoliariv i studentiv* [Combat horting as a means of educating patriotism in schoolchildren and students]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu: Issue 8* (pp. 34–45). Kyiv: Palyvoda A. V.
38. Petrochko, Zh. V. & Yeromenko, E. A. (2016). *Khortynh – shkola syly i tchesti yunoho ukrainsia* [Horting is the school of power and honor of young Ukrainian]. Kyiv: Palyvoda A. V.
39. Prysiashniuk, S. I., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortynh ta problema aktyvnogo vidpochynku sportsmeniv u rizni vikovi periodi* [Combat horting and the problem of active recreation of athletes at different ages]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu: Issue 8* (pp. 206–218). Kyiv: Palyvoda A. V.
40. Sychov, S. O., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortynh ta osoblyvosti optymizatsii upravlinnia atletychnym trenuvanniam u protsesi sportyvnoi diyalnosti* [Combat horting and features of optimization of athletic training management in the process of sports activity]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu: Issue 8* (pp. 219–225). Kyiv: Palyvoda A. V.
41. Fedorchenko, T. Y., Yeromenko, E. A., Dikhtiarenko, Z. M., Yeromenko, V. E. (2017). *Boyovyi khortynh yak zasib natsionalno-patriotichnogo vykhovannia i fizychnoi pidgotovky shkoliariv, studentskoi ta kursantskoi molodi* [Combat horting as a means of national-patriotic education and physical training of schoolchildren, students and cadets]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu: Issue 8* (pp. 80–87). Kyiv: Palyvoda A. V.
42. Savchenko, Anatoliy; Yeromenko, Eduard. (2017). *Combat horting – educational practice for young people*. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu: Issue 8* (pp. 88–95). Kyiv: Palyvoda A. V.
43. Pronenko, K., Griban, G., Okhrimenko, I., Bondarenko, V., Bezpaliiy, S., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Bulgakov, O., Bloschynskiy, I., Dzenzeliuk, D. (2019). Academic performance and mental capacity of cadets engaged in sports during studies. *Revista Dilemas Contemporaneos: Educacion, Politica y Valores*. Ano: VII, Numero: Edicion Especial, Artículo no.: 23, Periodo: Octubre, 2019.

Yeromenko Veronika, Yeromenko Eduard

Bogomolets National Medical University (Tarasa Shevchenka boulevard, 13, Kyiv, Ukraine, 01601)

Medical service of sports competitions in combat horting and medical and pedagogical control over the health of participants

Abstract. This scientific article presents modern ideas about sports medicine and physical rehabilitation in combat horting, the procedure of medical care for sports competitions. The parameters of the impact of physical activity on the body, methods of examination in sports medicine, substantiated the relationship of functional status with health indicators, considered the admission of combat horting athletes to participate in competitions, to combat horting, including persons with injuries and borderline states. Pre-pathological and pathological conditions caused by irrational

sports, risk factors for sudden injury during competitive activities, medical and biological means of recovery of combat horting athletes are considered. Indications and contraindications to the appointment of physical rehabilitation are described. The clinical and physiological substantiation and features of medical examination of combat horting athletes, methods of application of medical physical culture and other means of physical rehabilitation in complex treatment of combat horting athletes after injuries of various profile are given. The material on the concept and approaches to the classification of means and methods of hygiene of competitive activity in combat horting is stated, the purposes and tasks of sports medicine in combat horting are defined, medical examination of athletes, methods of medical and pedagogical control during combat horting competitions, medical support of competitions. The effectiveness of the recommended and implemented pedagogical system of involving students of combat horting clubs in leading a healthy lifestyle through injury prevention has been tested. The results of research of efficiency of the recommended means and methods of injury prevention of sports horting athletes of children's and youth age for use in pedagogical practice of heads of circles, teachers of physical culture, trainers-teachers for increase of sports readiness of pupils of circles and sports sections of combat horting of out-of-school, comprehensive and higher, as well as students of children's and youth sports schools who are preparing for sports competitions in combat horting.

Key words: combat horting, medical care, medical and pedagogical control, sports competitions, prevention, human body, sports medicine, children, youth, education, sports, abilities, training, pedagogical conditions, values to health, treatment, admission to competitions.

Ерёменко Вероника, Ерёменко Эдуард

Медицинское обслуживание спортивных соревнований по боевому хортингу и медико-педагогический контроль за состоянием здоровья участников

Аннотация. В данной научной статье изложены современные представления о спортивной медицине и физической реабилитации в боевом хортинге, процедура медицинского обслуживания спортивных соревнований. Подано параметры влияния физической нагрузки на организм, методы обследования в спортивной медицине, обоснованно связь функционального состояния с показателями здоровья, рассмотрены вопросы допуска спортсменов боевого хортинга к участию в соревнованиях, к занятиям боевым хортингом, в том числе лиц с травмированием и предельными состояниями. Рассмотрены предпатологические и патологические состояния, вызванные нерациональными занятиями спортом, факторы риска внезапной травмы во время соревновательной деятельности, медико-биологические средства восстановления спортсменов боевого хортинга. Описаны показания и противопоказания к назначению средств физической реабилитации. Приведено клинико-физиологическое обоснование и особенности медицинского осмотра спортсменов боевого хортинга, методы применения лечебной физической культуры и других средств физической реабилитации в комплексном лечении спортсменов боевого хортинга после травм различного профиля. Изложен материал по концепции и подходам к классификации средств и методов гигиены соревновательной деятельности в боевом хортинге, определены цели и задачи спортивной медицины в боевом хортинге, как проводится медицинское обследование спортсменов, методы врачебно-педагогического контроля во время соревнований по боевому хортингу, медицинского обеспечения соревнований. Проверена эффективность рекомендуемой и внедренной педагогической системы привлечения учащихся кружков боевого хортинга к ведению здорового образа жизни через профилактику травм. Представлены результаты исследования эффективности рекомендованных средств и методов профилактики травм спортсменов боевого хортинга детско-юношеского возраста для использования в педагогической практике руководителей кружков, учителей физической культуры, тренеров-преподавателей для повышения спортивной подготовленности учащихся кружков и спортивных секций боевого хортинга внешкольных, общеобразовательных и высших учебных заведений, а также учащихся детско-юношеских спортивных школ, готовящихся к соревнованиям по боевому хортингу.

Ключевые слова: боевой хортинг, медицинское обслуживание, медико-педагогический контроль, спортивные соревнования, профилактика, организм человека, спортивная медицина, дети, юноши, воспитание, спорт, способности, тренировки, педагогические условия, ценностное отношение к здоровью, лечение, допуск к соревнованиям.

НАШІ АВТОРИ

- Бадьора Сергій** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України,
- Біла Вікторія** кандидат юридичних наук, доцент, заступник начальника з навчально-методичної роботи Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, підполковник податкової міліції
- Болтвінець Сергій** доктор психологічних наук, професор, завідувач Відділу розвитку молодіжної політики Державного інституту сімейної та молодіжної політики України
- Буток Олена** старший викладач кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, підполковник податкової міліції, майстер спорту України
- Бухтіяров Олексій** кандидат юридичних наук, заступник начальника кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, підполковник податкової міліції, майстер спорту України, учасник бойових дій
- Гришук Віктор** кандидат юридичних наук, начальник кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, підполковник податкової міліції, майстер спорту України з хортингу, учасник бойових дій
- Діхтяренко Зоя** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хортингу та реабілітації ННІСФБПР Університету ДФС України, старший науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя ІПВ НАПН України, майстер спорту України з хортингу, академік міжнародної Академії культури безпеки, екології та здоров'я – «МАКБЕЗ», голова науково-методичної колегії Національної федерації бойового хортингу України, член кафедри ЮНЕСКО «Превентивна освіта і соціальна політика», голова ГО «Об'єднання педагогів і науковців України»
- Довгань Надія** доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри хортингу та реабілітації ННІСФБПР Університету ДФС України
- Єрмоєнко Вероніка** майстер спорту України з хортингу, студентка Національного медичного університету імені О. О. Богомольця та військової кафедри Всеукраїнської військової медичної академії, студентка Навчально-наукового інституту спеціальної фізичної і бойової підготовки та реабілітації Університету державної фіскальної служби України, член національної збірної команди України з хортингу, чемпіонка України з хортингу.

- Єрмоєнко
Едуард** кандидат педагогічних наук, професор кафедри спеціальних дисциплін та організації професійної підготовки Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, член кафедри ЮНЕСКО «Превентивна освіта і соціальна політика», Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, майстер спорту України міжнародного класу, Заслужений тренер України, президент Всесвітньої федерації бойового хортингу, учасник бойових дій
- Короткова
Тетяна** кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри хортингу та реабілітації ННІСФБПР Університету ДФС України
- Кукушкін
Костянтин** головний спеціаліст відділу з питань державної служби, професійного навчання та урядових нагород Департаменту кадрового забезпечення Секретаріату Кабінету Міністрів України, учасник бойових дій
- Лях
Віктор** голова Сумської паланки Міжнародної громадської організації «Козацтво Запорозьке»
- Полторацький
Сергій** начальник групи аналізу та впровадження досвіду відділу підготовки штабу Командування медичних сил, полковник Збройних Сил України, президент Національної федерації військово-прикладного хортингу України, майстер спорту України з хортингу, учасник бойових дій
- Пустолякова
Лариса** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання і здоров'я Національного медичного університету імені О. О. Богомольця
- Радчук
Наталія** Вчитель вищої категорії, старший учитель, керівник вокального гуртка «Мрія» КУ Сумська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів № 10 імені Героя Радянського Союзу О. Бутка, вчителя музичного мистецтва Опорного закладу Великочернечинської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів Сумської районної ради Сумської області, вчителя музичного мистецтва Лікарського НВК «ЗОШ І-ІІІ ступенів-ДНЗ»
- Суліма
Ігор** генерал-майор Збройних Сил України, член Президії Національної федерації бойового хортингу України, учасник бойових дій
- Чмелюк
Василь** кандидат юридичних наук, проректор з питань підготовки кадрів податкової міліції – начальник Факультету підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників податкової міліції Університету державної фіскальної служби України, полковник податкової міліції, учасник бойових дій

Наукове видання

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ХОРТИНГУ

(українською, російською та англійською мовами)

Збірник наукових праць

Засновано в 2014 р.

Випуск 11

*Літературний редактор Ю. Г. Морозов
Англomовний редактор О. О. Бережний
Технічний редактор Ю. С. Стіпон
Дизайн обкладинки Ю. О. Ліщук*

*Відповідальний секретар збірника,
науковий редактор
і комп'ютерна верстка З. М. Діхтяренко*

Підписано до друку 18.07.2019 р.
Формат 70x108/16
Умов. друк. арк. 28,1

Папір офсетний
Друк офсетний
Гарнітура Times

Зам. № 0240
Наклад 300 пр.

Видавець – Паливода Алла Володимирівна
03061, м. Київ, пр-т Відрадиний, 95/Е; тел./факс (044) 351-21-91
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції (серія ДК № 283 від 18.12.2000 р.)

Віддруковано в друкарні ФОП ПАЛИВОДА А. В.
03061, м. Київ, пр-т Відрадиний, 95/Е; тел./факс (044) 351-21-90